

## **Uitgeschreven versie podcast De Wettenfabriek aflevering 2.4: Tropisch wetgeven**

**Verteller:** Welkom bij De Wettenfabriek, de podcast over... wetten. Mijn naam is Kees Dorresteyn en vandaag steken we de Atlantische Oceaan over naar drie eilanden die bij Nederland horen: Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Die eilanden staan ook wel bekend als de 'BES-eilanden' of Caribisch Nederland. De wetgeving op deze eilanden wordt in Den Haag gemaakt. Hoe werkt dat in de praktijk en hoe ga je om met de grote verschillen tussen het Europese deel van Nederland en Caribisch Nederland? We bespreken het met wetgevingsjurist Eva Hendricks, die in Caribisch Nederland heeft gewerkt... **Eva Hendricks:** Dus nu, als je dus gaat beginnen met een wetgevingstraject dan moet je eigenlijk je dezelfde vraag stellen: hé, hoe zit dat daar, moeten, kunnen we dit op dezelfde manier daar ook invoeren of moeten we het een beetje aanpassen? **Verteller:** Voormalig gezaghebber van Bonaire Glenn Thodé... **Glenn Thodé:** Het bijzondere is we denken heel vaak: Bonaire en Sint Eustatius en Saba zijn delen geworden van Nederland. He, dus in principe zijn het nu Nederlandse grondgebieden. We vergeten vaak het andersom te bekijken, ook. Vanaf die dag is Nederland ook een Caribisch land. **Verteller:** En Channa Samkalden, die als advocaat van de Bonairiaanse Consumentenbond strijdt voor een sociaal minimum op de eilanden... **Channa Samkalden:** Nou, ik denk dat de kern is dat je de inwoners van een land, je burgers, waar ze ook leven, probeert dezelfde waarborgen te bieden. [<Fragment Caribisch Netwerk 6 mei 2022>](#): Demonstrant (Papiaments) "Er zijn mensen die nu te eten nodig hebben. Niet morgen, niet overmorgen... maar zelfs gisteren." Nieuwslezer (Nederlands) "In plaats van het viere van de vrijheid gingen bewoners op Bonaire op 5 mei de straat op om te protesteren voor gelijkwaardigheid. Een Bonairiaan krijgt binnen een Nederlandse gemeente nog steeds een lager uurloon en een lagere kinderbijslag en onderstand dan een Europese Nederlander." [<Fragment presentatie jaarverslag Nationale Ombudsman over 2022 24 mei 2023>](#): De Nationale Ombudsman: "Een paar woorden nog over vertrouwen herwinnen, vooral met betrekking tot een paar onderwerpen waarbij ik denk dat het heel hard nodig is. In de eerste plaats noem ik onze landgenoten op Bonaire, Saba en Statia. Zij maken terecht aanspraak op bestaanszekerheid, op gelijke behandeling en op gelijke berechtiging. Ze hebben geen recht op een asociaal minimum; ze hebben recht op een echt sociaal minimum. Dat moet er komen. Dat had er al dertien jaar lang moeten zijn." **Verteller:** Het is een gevoelig onderwerp: in het Europese deel van Nederland is vastgesteld hoeveel geld mensen minimaal nodig hebben om te kunnen leven, maar voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba is geen "sociaal minimum" vastgesteld. Ook in de Tweede Kamer zijn hierover zorgen geuit. [<Fragment Tweede Kamer der Staten Generaal 15 november 2022>](#): Jorien Wuite: "Kenmerkend voor Caribisch Nederland is een hoge participatiegraad op de arbeidsmarkt, maar toch verkeert een groot deel van de bevolking in armoede. Het zijn werkende armen." Kauthar Bouchallikht: "Als we naar de wettelijke regelingen kijken die voor een menswaardig minimumbestaan moeten zorgen, zien we dat in Caribisch Nederland nog fundamentele zaken ontbreken." **Verteller:** De discussie rondom het een sociaal minimum voor het Caribische deel van Nederland, hangt nauw samen met de relatie tussen Europees Nederland aan de ene kant en Bonaire, Saba en Sint Eustatius aan de andere kant. Om die relatie goed te begrijpen moeten we terug in de tijd. Glenn Thodé neemt ons mee terug naar de jaren 50. **Glenn Thodé:** Ja, wel heel kort gezegd kun je zeggen dat voor 1954 waren wat we de Nederlandse Antillen hebben genoemd, zes eilanden in Caribisch deel van het Koninkrijk en Suriname en eigenlijk ook Indonesië waren, kolonies van Nederland en in 1954, na de Tweede Wereldoorlog toen kwam er een nieuwe rechtsorde binnen het Koninkrijk en ontstond een instituut. Op 15 december 1954. En vanaf dat moment had je binnen het Koninkrijk een land Nederland, land Suriname, land Nederlandse Antillen en de Nederlandse Antillen bestond uit zes eilanden. Dat waren Curaçao, Aruba en Bonaire, de ABC-eilanden, en Sint Maarten Sint Eustatius, Saba, de SSS Eilanden. [<Fragment Sluiting van de Ronde Tafelconferentie tussen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen 1954>](#): Nieuwslezer: "Na langdurige besprekingen is thans in deze conferentie overeenstemming bereikt omtrent het ontwerp Statuut voor een nieuwe rechtsorde in het Koninkrijk. Minister Kernkamp vat de inhoud ervan als volgt samen:" Willem Kernkamp: "Het Statuut verankert de zelfstandigheid van Suriname en de Nederlandse Antillen binnen het verband van het Koninkrijk." **Glenn Thodé:** Op bepaald moment kreeg Suriname de onafhankelijkheid, stapte eruit en dus bestond het Koninkrijk alleen uit twee landen, nog Nederland en de Nederlandse Antillen, en dat bleef zo tot 1986. Dat jaar stapte Aruba uit het Nederlands Antilliaans verband. Plotseling had je dus weer een Koninkrijk met drie landen. Dat was Nederland, Aruba en de Nederlandse Antillen. En die onafhankelijkheid van Aruba heeft een proces tot stand gebracht waarbij alle andere eilanden binnen de Nederlandse Antillen die zich oncomfortabel voelden in die constructie. Die dachten toen van nou moeten we wel ook wel hierin blijven. **Verteller:** Eva Hendricks groeide op in Europees Nederland, was twee jaar wetgevingsjurist op Bonaire en werkt nu

als wetgevingsjurist op Curaçao. Zij kent de verschillen tussen Europees Nederland en de eilanden dus goed. **Eva Hendricks:** Bepaalde eilanden wilden eigenlijk meer zelfstandigheid. En zo is het allemaal aan het rollen gekomen. En er zijn ook referenda op verschillende momenten gehouden. Van wat willen de eilanden? Willen jullie een sterke band met Nederland? Willen jullie meer apart? Nou ja, op die manier is dus uiteindelijk in 2010. Dat was uiteindelijk het jaar waarin die hele, dat hele staatsverband uit elkaar is gevallen en heel anders is ingericht. [<Fragment NOS-uitzending Antillen 10-10-10 10 oktober 2010>](#) Rob Trip: "Goeienavond. Het Koninkrijk der Nederlanden ziet er vanaf de afgelopen nacht anders uit: de Nederlandse Antillen bestaan niet meer. Dat wil zeggen: als land bestaan ze niet meer. Het is een belangrijke verandering voor de mensen op de eilanden en natuurlijk ook voor ons hier in Nederland." **Glenn Thodé:** 10 oktober 2010 toen hield Nederlandse Antillen op te bestaan en toen is binnen het Koninkrijk een nieuwe structuur ontstaan, waarbij in het Caribisch deel van het Koninkrijk dus op dit moment toch wel je kunt zeggen vier landen bestaan, namelijk Curaçao, Aruba, Sint-Maarten en eigenlijk Nederland. **Verteller:** En Bonaire, Sint Eustatius en Saba, voor 10 oktober 2010 onderdeel van de Nederlandse Antillen, kwamen bij Nederland. Maar volgens Glenn Thodé kun je het ook andersom bekijken: **Glenn Thodé:** Het bijzondere is we denken heel vaak: Bonaire en Sint Eustatius en Saba zijn delen geworden van Nederland. He, dus in principe zijn het nu Nederlandse grondgebieden we vergeten vaak het anders om te bekijken. Ook vanaf die dag is Nederland ook een Caribisch land [<Fragment NOS-uitzending Antillen 10-10-10 10 oktober 2010>](#) Rob Trip: "De vlag van de Nederlandse Antillen wordt voor de allerlaatste keer gestreken. En dan kan die, netjes opgevouwen, naar het museum. Vanaf vandaag bestaan de Nederlandse Antillen niet meer als land binnen ons Koninkrijk." **Verteller:** En toen had Nederland er dus drie Caribische eilanden bij. Die worden soms wel eens 'gemeenten' genoemd, maar formeel zijn het 'openbare lichamen'. Glenn Thodé vindt dat een belangrijk onderscheid. **Glenn Thodé:** Openbare lichaam, ja, het heeft een andere verankering in de Grondwet en de openbare lichamen-regelingen die gelden voor Bonaire Sint Eustatius en Saba, die geven aan dat er ook bijzondere regels kunnen zijn voor die gebieden, rekening houdend met de afstand van het ja, vaste land, zou ik het noemen. **Verteller:** De regels die in het Europese deel van Nederland gelden, hoeven dus niet allemaal te gelden voor de openbare lichamen. Dat staat ook zo in de Grondwet. [<Fragment Tweede Kamer der Staten Generaal 5 september 2017>](#) Ingrid van Engelshoven: Voor deze openbare lichamen kunnen regels worden gesteld en andere specifieke maatregelen worden getroffen met het oog op specifieke omstandigheden waardoor deze openbare lichamen zich wezenlijk onderscheiden van het Europees deel van Nederland. **Glenn Thodé:** Elk van die eilanden heeft dus een internationaal vliegveld, moet daar dus alles eromheen hebben, een brandweer die paraat staat, willen ze inderdaad de accreditatie hebben, dus de kwalificatie kunnen krijgen van een internationaal vliegveld. Dat is bijvoorbeeld één van die verschillen. [<Fragment Zondag met Lubach 21 februari 2016>](#) Arjen Lubach: "De BES-eilanden zijn typisch Nederlands. Het is er bijna altijd 27 graden, de meest gesproken talen zijn Papiamentu en Engels, en de lokale munteenheid is de Amerikaanse Dollar. Het kleinste BES-eiland heet Saba. Daar wonen 1800 mensen. Net als in Bornebroek, een dorp in Twente wat je waarschijnlijk niet kent, maar qua inwoneraantal moet je ongeveer denken aan iets als Saba." **Glenn Thodé:** Vaak wordt er ook vaak de term Caribisch Nederland gebruikt. Ik vind dat zelf een term die tot heel veel misvattingen aanleiding geeft en dat komt omdat het de indruk kan wekken dat het een en dat er, dat je met een entiteit te maken hebt. En dan, ja, dan telt men heel vaak ook alle inwoners op. Caribisch Nederland, die heeft 25000 inwoners. Bonaire heeft 22000 inwoners, en Eustatius heeft 3000, dan nog wat en Saba heeft zo een 2000 dus. En die inwoners hebben te maken met heel veel verschillende omstandigheden. **Verteller:** En dat niet alleen. Bonaire ligt ook nog eens 800 kilometer van Saba en Sint Eustatius vandaan. Stel dat je van het eerstgenoemde eiland naar Saba wil reizen, dan moet je echt engelengeduld hebben. Want er is geen rechtstreekse verbinding. Glenn heeft er door slechte weersomstandigheden weleens 36 uur over gedaan. **Glenn Thodé:** Het is niet eens één vlucht. Je moet overstappen, je moet van Bonaire moet je Curaçao, van Curaçao naar Sint Maarten. Van Sint Maarten naar Saba dus dat zijn allemaal zaken, zo is er op dit moment ingeregeld. **Eva Hendricks:** Wat ik dus ook niet zo goed begrijp, is dat er geen, toch niet een directe vlucht is tussen Bonaire en de bovenwinden Maar ik denk dus dat de doorsnee persoon in Nederland dat zich al helemaal niet realiseert en het is er voor ons ook moeilijk voor te stellen, omdat je we zijn zo connected. **Verteller:** Ondanks de verschillen tussen het Europese en Caribische deel van Nederland, maken de openbare lichamen deel uit van het land Nederland. Dat betekent onder andere dat de inwoners van de eilanden ook stemrecht hebben voor de Tweede Kamer. Er wordt door en voor kandidaat-Kamerleden ook wel campagne gevoerd, zoals voor Raymond Knops van het CDA in 2021. [<Fragment podcast De Stemming #69, 19 maart 2021>](#) Politieke campagnecommercial voor Raymond Knops in het Papiaments **Verteller:** Toch voelt 'Den Haag' voor veel mensen op de eilanden erg ver weg. **Glenn Thodé:** Er zijn geen echte vertegenwoordigers die verkozen worden op

de eilanden, die dan naar Den Haag komen en in de Tweede Kamer een zetel hebben. En daarnaast is het ook zo dat de eilandbewoners samen niet zoveel stemmen vertegenwoordigen dat veel gewicht in de schaal leggen in de onderhandelingen in Den Haag, in de Tweede Kamer, voor de regering. En dus is, maar dat is het is het niveau van bewustzijn om dat echt goed te doen, om die vertegenwoordigende rol ook echt goed te vervullen. Die is nog onvoldoende. Maar in mijn ervaring gelukkig zie ik dat wel groeien en dat komt ook omdat er Kamerleden zijn nu die echt, ja, belangrijk dat nu ze zien als een belangrijk aandachtspunt hé, zo focussen d'r echt op. Ze komen met moties die de eilanden raken, de landelijke belangen onder de aandacht brengen. [<Fragment Tweede Kamer der Staten-Generaal 26 januari 2023>](#) Sylvana Simons: "Overwegende dat deze uitkeringen vooralsnog niet voorzien in het levensonderhoud van de Nederlandse staatsburgers die hier afhankelijk van zijn" [<Fragment Tweede Kamer der Staten-Generaal 29 juni 2021>](#) Jorien Wuite: "Overwegende dat diverse instanties signalen afgeven van groeiende armoede en een derde van de gezinnen in Caribisch Nederland momenteel onder het ijkpunt sociaal minimum leeft" Attje Kuiken: "Verzoekt de regering om zo snel mogelijk te komen tot een realistische verhoging van het sociaal minimum of bestaansminimum" **Glenn Thodé**: Dus ik zie dat bewustzijnsniveau groeien langzamerhand en dat is een goeie trend. **Verteller**: Terug naar de wetgeving. Rond het sociaal minimum zien we dus dat wetgeving in Europees Nederland kan verschillen van de wetgeving in Caribisch Nederland. In 2010 werd ervoor gekozen om niet in één keer alle Nederlandse wetgeving in te voeren. Met een dure term: 'legislatieve terughoudendheid'. **Eva Hendricks**: En soms werd er gezegd: nou, we, we nemen de oude Antilliaanse wetgeving over en soms moest er zelf wetgeving worden gemaakt. Maar in ieder geval was er een gevoel van: nou, laten we het proberen, zo simpel mogelijk te houden. Laten we ze niet overspoelen met allerlei nieuwe wetgeving. **Verteller**: Soms was de afweging om wetten wel of niet in te voeren eenvoudig. **Eva Hendricks**: Bij wijze van spreken, het is natuurlijk een simpel voorbeeld, maar spoorwegwetgeving, er rijden daar geen treinen, dus daar hoeft je niks mee. En zo is denk ik een beetje een inschatting gemaakt per ministerie. Van wat waar? Waar moeten we nu iets mee en waar niet? **Verteller**: Maar soms was de afweging moeilijker, zoals bij het sociaal minimum. **Eva Hendricks**: Je hebt daar wetgeving die gebaseerd is op de oude Antilliaanse wetgeving, waar bepaalde voorzieningen helemaal niet zijn. En dan wordt het steeds moeilijker qua wetgeving om dat in te halen, omdat het steeds meer uit de pas gaat lopen. Dus als je het dan gelijk wil trekken, dan is dat meteen veel meer werk dan wanneer het aan het begin zou doen. Uiteindelijk bleek gewoon dat dat op deze manier, die legislatieve terughoudendheid dat dat negatieve gevolgen had, omdat dus die ontwikkeling stagneerde eigenlijk en toen is er steeds meer gesproken over, nou ja, eigenlijk zou alle Nederlandse wetgeving automatisch ook van toepassing moeten zijn op de BES-eilanden, tenzij er een goede reden is waarom het niet zo is. **Verteller**: En dat noemen we 'comply or explain'. Staatssecretaris van Huffelen legt het uit. [<Fragment Tweede Kamer der Staten-Generaal 15 november 2022>](#) Alexandra van Huffelen: "Daarom hebben we dat principe van comply or explain afgesproken, dat eigenlijk betekent dat alles gelijkwaardig moet zijn, behalve als er een uitzondering nodig is. En dat we in het maken van het beleid voor Nederland niet vergeten dat er ook een Caribisch deel van het Koninkrijk is." **Eva Hendricks**: Dus nu, als je dus idealiter want het is nog niet helemaal, denk ik, bij iedereen helemaal doorgedrongen, maar als je dus als beleidsmaker met de wetgevingsjurist in Nederland, op een ministerie gaat beginnen met een wetgevingstraject dan moet je eigenlijk je dezelfde vraag stellen: Hé, hoe zit dat daar, moeten, kunnen we dit op dezelfde manier daar ook invoeren of moeten we het een beetje aanpassen? **Verteller**: Eva maakte dat proces van twee kanten mee. Eerst schreef ze in Den Haag wetsvoorstellen voor de eilanden, en later dacht ze vanuit Bonaire mee met Haagse ambtenaren. **Eva Hendricks**: En dan word je dus betrokken door de Nederlandse ambtenaren om voor het eiland aan te geven, of je het wel wilt en hoe je het wilt. Dus dan word je geconsulteerd en dat is wel grappig, want ik deed dus in Nederland deed ik de andere kant. Dus dan had ik ook toevallig ook soms met de Caribische eilanden te maken, dus dan heb ik zelf ook die eilanden geconsulteerd en nu zat ik aan de andere kant en daar krijg je behoorlijk best veel. Een groot deel van je werk heeft dus daarmee te maken met de contacten bij de verschillende ministeries die dus iets aan het regelen zijn, waar je dus of moet zeggen: Hé, hallo, vergeet ons niet, wij zijn er ook nog of dit wat jullie nu willen, dat werkt niet. Maar toen ik daar aankwam, werd dat gesprek dus heel vaak niet gevoerd en vond ik ook op sommige dossiers dat Den Haag, ik noem het even Den Haag, dat het ministerie daar heel makkelijk overheen walsde. En soms ook dingen zei die: ook gewoon we qua wetgeving, qua proces, die gewoon niet klopte. Gewoon dat ze er geen zin in hadden. Dat was gewoon zo en dat was bij andere onderwerpen weer niet zo. Dus het lag er gewoon heel erg aan of dat je dan wel een keertje iets zei van bijvoorbeeld. **Verteller**: Dus de contacten verlopen de ene keer beter dan de andere keer? **Eva Hendricks**: In dat geval kwam er gewoon een hele, vond ik, arrogante reactie terug van ja, daar gaan we nu niks aan doen. Klaar, geen prioriteit, hoeft niet. Zien

wij niet zo of niks of niet eens echt een antwoord, ja. Soms wordt dat opgepakt, zeggen ze oh nou prima, bedankt! Hadden we ons niet gerealiseerd. Gaan we iets mee doen. En dan is het nog maar de vraag of dat dan beleidsmatig ook allemaal lukt. Maar in ieder geval, de intentie is er, en soms niet. **Glenn Thodé:** Maar Nederland, zeg maar hier in Den Haag, waar ook die regelgeving voor de BES moet worden gemaakt, is men zich meestal onvoldoende bewust van het verschil tussen alle eilanden. De wetten voor die eilanden, waar moeten hier echt gemaakt worden, dus die wettenfabriek, zeg maar voor BES die zit in Den Haag en die mensen die die wetten moeten schrijven en in de Tweede Kamer ook de discussies over die regelgeving moeten hebben het is een minderheid van hun vaak die de eilanden hebben bezocht, die de realiteit daar kent en ook die echt de voldoende tijd en een voldoende lang de tijd ook besteedt om te kijken van wat, hoe zit het daar precies? Het is geen kwestie van kwaadwillendheid aan geen enkele van die kanten, merk ik. Maar als je met de mensen echt in gesprek gaat, dan veronderstellen ze vaak dat het wel goed geregeld moet zijn, want we zitten in het Koninkrijk. Nou ja, als je de rapporten leest. Het lijkt er allemaal goed geregeld te zijn, maar het ligt er ook aan dat verschil tussen wat er op papier staat en wat er in de werkelijkheid gebeurt. En dan moet je toch daar daadwerkelijk rondlopen, rondkijken, vragen stellen en kijken hoe het werkt. **Verteller:** Terug naar het ontbrekende sociaal minimum: hoe pakt dat nu uit? Volgens sommigen is sprake van onaanvaardbare verschillen met het Europese deel van Nederland. De Consumentenbond van Bonaire, Unkobon, is zelfs een rechtszaak tegen de Nederlandse Staat begonnen. **Channa Samkalden:** Ik ben Channa Samkalden. Ik ben advocaat bij prakken d'Olivera, human rights lawyers. En ik ben onder andere de advocaat van Unkobon, de Bonairiaanse Consumentenbond. De rechtszaak van Unkobon gaat over het feit dat de Nederlandse staat voor Caribisch Nederland nog altijd geen aanvaardbaar sociaal minimum heeft vastgesteld en de regelingen die er zijn en de maatregelen die er zijn genomen dus ook onvoldoende zijn om mensen daar een bestaansminimum te bieden. Dus de armoede in Caribisch Nederland is enorm. De schattingen zijn dat ongeveer 40 procent van de bevolking in Caribisch Nederland in armoede leeft. Dat betekent onder die grens van het bestaansminimum en onder bestaansminimum verstaat men dan dat wat je minimaal nodig hebt om in je noodzakelijke kosten van levensonderhoud te kunnen voorzien. Dat is daar echt bij mekaar schrapen. **Channa Samkalden:** Kijk, het ingewikkeld is wel, je hebt en daar vergissen mensen zich vaak in, in Caribisch Nederland eigenlijk, daar zijn de kosten veel hoger. Dus je hebt daar meer geld nodig dan in Europees Nederland. Dus één vraag is natuurlijk ja, mensen vinden het logisch dat niet precies hetzelfde geldt aan bedragen, veronderstellen dan vaak dat dat in werelddelen buiten Europa wel minder zal zijn. Nou ja, dat is dus hier niet het geval. **Verteller:** Eva Hendricks heeft dat zelf ook gemerkt. **Eva Hendricks:** Maar hier, dus hier heb je supermarkt, je hebt de Albert Hein en dat soort supermarkten. Maar je hebt ook de goedkopere versie. Hè, je hebt een Lidl of je hebt een zeeman, etcetera maar die winkels, dat heb je daar niet, dus je hebt daar een Albert Hein en je hebt ook wel, zeg maar een toko heel veel Chinese toko's alleen. Die zijn helemaal niet goedkoper. Dus en dat is en dat heeft ook natuurlijk te maken met import en zo, dus het is daar per definitie. Op een eiland is alles al snel duurder. **Verteller:** Waarom is er dan nog steeds geen sociaal minimum? Een van de redenen is de vrees dat de eilanden dan meer migranten aantrekken. **Glenn Thodé:** En dat is iets wat ook de bestuurders van de eilanden vaak zelf ook hebben aangekaart in Den Haag. Van hee, laten we even terughoudend zijn, niet te hard van stapel lopen, want men had ook de wens dat niet-direct de eilanden zodanig een soort oase werden gezien in de regio, dat het een soort van aanzuigende werking zou hebben voor mensen van de andere eilanden dan wel dat hele omringende Caribisch gebied. Dus naast de legislatieve terughoudendheid was er ook een soort van bestuurlijk beleidsmatige terughoudendheid vanwege het feit dat indien je ook te snel ontwikkelt in een gebied waar de ontwikkeling trager gaat dat je uiteindelijk effecten hebt die je niet zou willen hebben. **Channa Samkalden:** Nou ja, men is bang, zegt men, voor een aanzuigende werking, dat kan je tot op zekere hoogte nog volgen. Ja, als daar wel het bestaansminimum zou worden geboden, gaan mensen meer verdienen. En dan is kennelijk de veronderstelling dan gaat iedereen op die eilanden wonen en dan, na x-jaar, kom je misschien ook wel in aanmerking voor zo'n regeling. **Verteller:** Channa Samkalden plaatst hier wel een kanttekening bij. **Channa Samkalden:** Ja, of dat ook zo is, dat is een veronderstelling maar niet uitgezocht en of het ook, als het al zo zou zijn, in welke mate dat dan zo is en of dat opweegt tegen het feit dat je nu eigenlijk structureel een gedeelte van je eigen bevolking achterstelt. **Verteller:** De afgelopen jaren heeft het kabinet maatregelen genomen om de situatie op de eilanden te verbeteren. [<Fragment Tweede Kamer der Staten-Generaal 22 november 2022>](#) **Carola Schouten:** "Er zijn ook al stappen gezet in die periode, zoals verhoging van het wettelijk minimumloon en daarmee verhoging van enkele uitkeringen." **Verteller:** Ook heeft het kabinet een nieuw onderzoek naar het sociaal minimum aangekondigd. Een commissie gaat onderzoeken wat mensen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius nodig hebben om rond te komen. [<Fragment persconferentie Staatssecretaris van Koninkrijksrelaties](#)

[en Digitalisering Alexandra van Huffelen 18 april 2023>](#) Alexandra van Huffelen: “En we weten ook dat we daarom moeten zorgen dat er een sociaal minimum komt, dat hier gaat gelden, voor Bonaire maar zeker ook op de andere eilanden. En ik heb ook afgesproken met de sociale partners hier op het eiland, de werkgevers, de werknemers, het OLB om te gaan kijken hoe we samen, in afwachting van het rapport, dat ons gaat helpen om dat sociaal minimum te bepalen ook alvast kunnen nadenken over een pakket van maatregelen om te zorgen dat we dan ook zo snel mogelijk dat sociaal minimum ook kunnen bereiken.” **Channa Samkalden:** De uitkomsten van dat onderzoek, die zullen, naar ik aanneem niet erg verrassend zijn en bevestigen dat op dit moment mensen onder het bestaansminimum leven, want dat weten we natuurlijk in feite al dertien jaar sinds de transitie. Wat Unkobon wil bereiken met deze rechtszaak is dat er echt op korte termijn een concreet bestaansminimum wordt vastgesteld en dat er ook maatregelen worden genomen om te zorgen dat mensen op dat bestaansminimum zullen uitkomen. **Verteller:** Hoe de rechtszaak ook uitpakt, voor wetgevingsjuristen zal het een uitdaging blijven: wanneer moet de wet gelden in héél Nederland, en wanneer alleen voor het Europese of Caribische deel? Voor Channa Samkalden zou daarbij één ding leidend moeten zijn. **Channa Samkalden:** Nou, ik denk dat de kern is dat je de inwoners van een land, je burgers, waar ze ook leven, probeert dezelfde waarborgen te bieden. **Verteller:** De Haagse wettenfabriek produceert dus ook regels die van toepassing zijn op drie eilanden achtduizend kilometer verderop, waar het soms toch net even anders is dan hier. Daar moet de wetgever rekening mee houden. Tegelijkertijd moet die zorgen voor dezelfde voorzieningen. Dat kan soms een uitdaging zijn. Om het tropisch warm van te krijgen. In de volgende aflevering keren we terug naar het Europese deel van Nederland, waar experimenten worden voorbereid met het legaal produceren van cannabis. Wanneer is het nuttig om eerst te experimenteren met nieuwe regels en waar moet je dan op letten? We horen het volgende keer van Paul Depla, Jan-Kees Helderman en Rianne Jacobs. **Verteller:** Wil je meer weten over wetten, kijk dan op [www.wettenfabriek.nl](http://www.wettenfabriek.nl). Tot de volgende!